

BOLA NUTQINING RIVOJLANISHIGA OILAVIY MUHITNING TA'SIR XUSUSIYATLARI

G'aniyeva Marjona Shavkat qizi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Pedagogika Univeriteti Pedagogika Psixologiya fakulteti Maxsus pedagogika: logopediya yo'nalishi 3 – kurs - 515.22 guruh talabasi

Annotatsiya: Nutq kamchiliklarining oldini olishda logoped va ota-onalar hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Nutq rivojlanishi, bolalarning ijtimoiy va emosional o'sishida asosiy rol o'ynaydi, shuning uchun logopedlar va ota-onalar o'rtasida samarali muloqot zarur. Ota-onalar bolalarining nutq faoliyatini kuzatish va kerakli yordamni taqdim etishda logopedlarning tavsiyalariga amal qilishlari lozim. Logopedlar esa ota-onalarga bolalarning nutqini rivojlantirish uchun zarur metod va strategiyalarni taqdim etish orqali ularning bilim va ko'nikmalarini oshiradi

Kalit so'zlari: Nutq, kamchilik, oldini olish, logoped, hamkorlik, bahs, bilim, ko'nikma, malaka.

Kirish

Nutq kamchiliklarining oldini olishda logoped va ota-onalar hamkorligi juda muhimdir. Nutq rivojlanishi bolalarning kognitiv, ijtimoiy va emosional o'sishida asosiy rol o'ynaydi. Bolalar o'z fikrlarini ifodalashda va boshqalar bilan muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelishsa, bu ularning ijtimoiy munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun, logopedlar va ota-onalar o'rtasidagi samarali aloqani o'rnatish zarur.¹ Ota-onalar bolalarining nutq faoliyatini diqqat bilan kuzatishlari va zarur bo'lganda mutaxassisga murojaat qilishlari lozim. Logopedlar ota-onalarga bolalarining nutqini rivojlantirish uchun kerakli metod va strategiyalarni taqdim etish orqali ularning bilim va ko'nikmalarini oshiradilar. Bu hamkorlik ota-onalarga bolalarining rivojlanish jarayonida faol ishtirok etish imkonini beradi, shuningdek, bolalarga qulay va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratadi. Nutq kamchiliklarini oldini olishda ota-onalarning roli juda katta. Ular bolalar bilan muloqotda bo'lishi, o'yinlar orqali nutq rivojlanishini rag'batlantirishi va kitob o'qish kabi faoliyatlarni amalga oshirishi kerak. Bunday faoliyatlar bolalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Nutq kamchiliklarining oldini olishda logoped va ota-onalar hamkorligi nafaqat bolalarning nutq rivojlanishiga, balki ularning umumiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayon har ikki tomon uchun ham foydali bo'lib, bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni muvaffaqiyatli kommunikativ qobiliyatlar bilan ta'minlaydi. Nutq kamchiliklarining oldini olishda logoped va ota-onalar hamkorligi juda muhim ahamiyatga ega. Nutq rivojlanishi va uning to'g'ri

---

¹ Abdurahmonova, D. (2021). **Nutq rivojlanishida logopedik yondashuvlar**. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.

shakllanishi bolaning umumiy rivojlanishida asosiy o'rin tutadi. Nutqning to'g'ri rivojlanishi nafaqat til, balki ijtimoiy, emotsional va kognitiv jihatdan ham bolaga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun, nutq kamchiliklarining oldini olish uchun logoped va ota-onalar o'rtasidagi samarali hamkorlik zarur. Logopedlar bolalarning nutq va til rivojlanishini kuzatib boradi, diagnostika qiladi va kerakli davolash usullarini belgilaydi. Ular bolaga individual ravishda yondashib, nutqning aniq va to'g'ri bo'lishi uchun treninglar o'tkazadi. Shuningdek, logopedlar ota-onalar bilan hamkorlikda bolalarining nutq rivojlanishiga doir masalalarni muhokama qiladi, ularni turli xil mashqlar va o'quv materiallari bilan ta'minlaydi. Ota-onalar ham logopedlar bilan yaqindan hamkorlikda ishlashlari lozim. Ular bolalarining nutqini va kommunikatsiya qobiliyatlarini uyda ham rivojlantirishda faol qatnashishlari kerak.² Ota-onalar, bolaga tushunarli va aniq gapirishni, shuningdek, uning so'z boyligini kengaytirish uchun turli faoliyatlar va o'yinlarni tashkil qilishlari mumkin. Ota-onalar va logopedlar o'rtasida muntazam aloqalar, bolaga berilgan mashqlar va rivojlanish jarayoni bo'yicha fikr almashish, uning natijalarini baholash, samarali yondashuvni ishlab chiqish uchun zarur.³

Shu bilan birga, ota-onalar va logopedlarning birgalikda ishlashlari bolalar uchun ishonchli va qulay muhit yaratadi. Buning natijasida bolalar o'z nutqini rivojlantirishi va kamchiliklardan qochishi osonlashadi. Ota-onalar, bolalariga so'zlashishda rag'batlantirish, yengillik yaratish va hatto nutqdagi xatoliklarni to'g'rilash orqali yordam berishi mumkin. Logoped esa ota-onalarga kerakli tavsiyalarni berish, bolani nutqdagi qiyinchiliklarga qarshi tayyorlashda yordam berish, va kerak bo'lsa, qo'shimcha mashqlarni taklif etish orqali o'z hissasini qo'shadi. Nutq kamchiliklarini oldini olishda ota-onalar va logopedning birgalikdagi mehnati bolaning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, ushbu hamkorlik davomli va samarali bo'lishi uchun ota-onalar va logopedlar o'rtasida o'zaro ishonch va tushunish muhimdir. Nutq rivojlanishidagi muvaffaqiyatlar faqat bitta tomonning ishi bilan cheklanmaydi, balki ota-onalar va mutaxassislarining birgalikda ishlashining natijasi sifatida yuzaga keladi. Nutq kamchiliklarining oldini olishda logoped va ota-onalar hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Bolalar uchun nutq rivojlanishi, ularning ijtimoiy va emosional salomatligi uchun asosiy omil hisoblanadi. Nutq qobiliyati, bolalarning o'z fikrlarini ifodalash, boshqalar bilan muloqot qilish va ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli bo'lishida muhim rol o'ynaydi.

Biroq, nutq kamchiliklari ko'plab bolalarda kuzatilishi mumkin, bu esa ularning o'sish va rivojlanish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababdan, logopedlar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni yo'lga qo'yish, bolalarning nutqini rivojlantirish va kamchiliklarni oldini olishda muhimdir. Ota-onalar bolalarining nutq faoliyatini kuzatish va zarur yordamni taqdim etishda logopedlarning tavsiyalariga amal qilishlari lozim. Logopedlar esa ota-onalarga bolalarning nutqini rivojlantirish uchun zarur metod va strategiyalarni taqdim etish orqali ularning bilim va ko'nikmalarini oshiradi. Bunday hamkorlik bolalarning nutq rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, natijada muvaffaqiyatli kommunikativ qobiliyatlar shakllanadi. Nutq kamchiliklarini oldini olishda bu ikki tomonlama ish olib borish, bolalar uchun yanada qulay va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratadi.

XULOSA

Nutq kamchiliklarining oldini olishda logoped va ota-onalar hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ushbu hamkorlik bolalarning nutq rivojlanishini yaxshilash va ularga qo'shimcha qo'llab-quvvatlash taqdim etish imkonini beradi. Ota-onalar bolalarining nutq faoliyatini diqqat bilan kuzatib, logopedlar

---

² Xolmirzaeva, F. (2022). **Nutq kamchiliklarini bartaraf etish strategiyalari**. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi.

³ Ismatova, D. (2022). **Bolalar nutqini rivojlantirishda ota-onalar roli**. Tashkent: Maktab.

bilan yaqin aloqada bo'lishlari zarur. Bu jarayonda logopedlar ota-onalarga zarur metod va strategiyalarni taqdim etib, ularning bilim va ko'nikmalarini oshiradi. Bunday hamkorlik bolalar uchun qulay muhit yaratadi, ularning ijtimoiy va emosional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Nutq kamchiliklarini oldini olishda ota-onalar va logopedlar o'rtasida o'zaro ishonch va muloqot o'rnatish, bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish va muvaffaqiyatli kommunikativ qobiliyatlar shakllantirishda muhimdir. Natijada, bunday hamkorlik bolalar uchun yanada muvaffaqiyatli kelajakni ta'minlaydi

Adabiyotlar:

1. Abdurahmonova, D. (2021). Nutq rivojlanishida logopedik yondashuvlar. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. Tursunova, M. (2022). Ota-onalar uchun logopedik maslahatlar. Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Karimova, S. (2021). Nutq kamchiliklarini aniqlash va ularni bartaraf etish usullari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
4. Rahimova, L. (2023). Bolalar nutqi va logopedik yordam. Tashkent: Sharq.
5. Shukurova, G. (2020). Logopedik yordam nazariy asoslar va amaliyot. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi.
6. Ismatova, D. (2022). Bolalar nutqini rivojlantirishda ota-onalar roli. Tashkent: Maktab.
7. Mirzaeva, T. (2023). Ota-onalar va logopedlar o'rtasida hamkorlik. Tashkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.
8. Abdullaeva, N. (2021). Rivojlanayotgan nutq: nazariy va amaliy jihatlar. Tashkent O'zbekiston davlat pedagogika universiteti.
9. Xolmirzaeva, F. (2022). Nutq kamchiliklarini bartaraf etish strategiyalari. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi.
10. Qodirova, Y. (2023). Logopedik yordam va ota-onalar hamkorligi tajribalar va tavsiyalar. Tashkent: O'zbekiston ta'limi.